

Viperegistreringer i Oslo og Akershus 2025

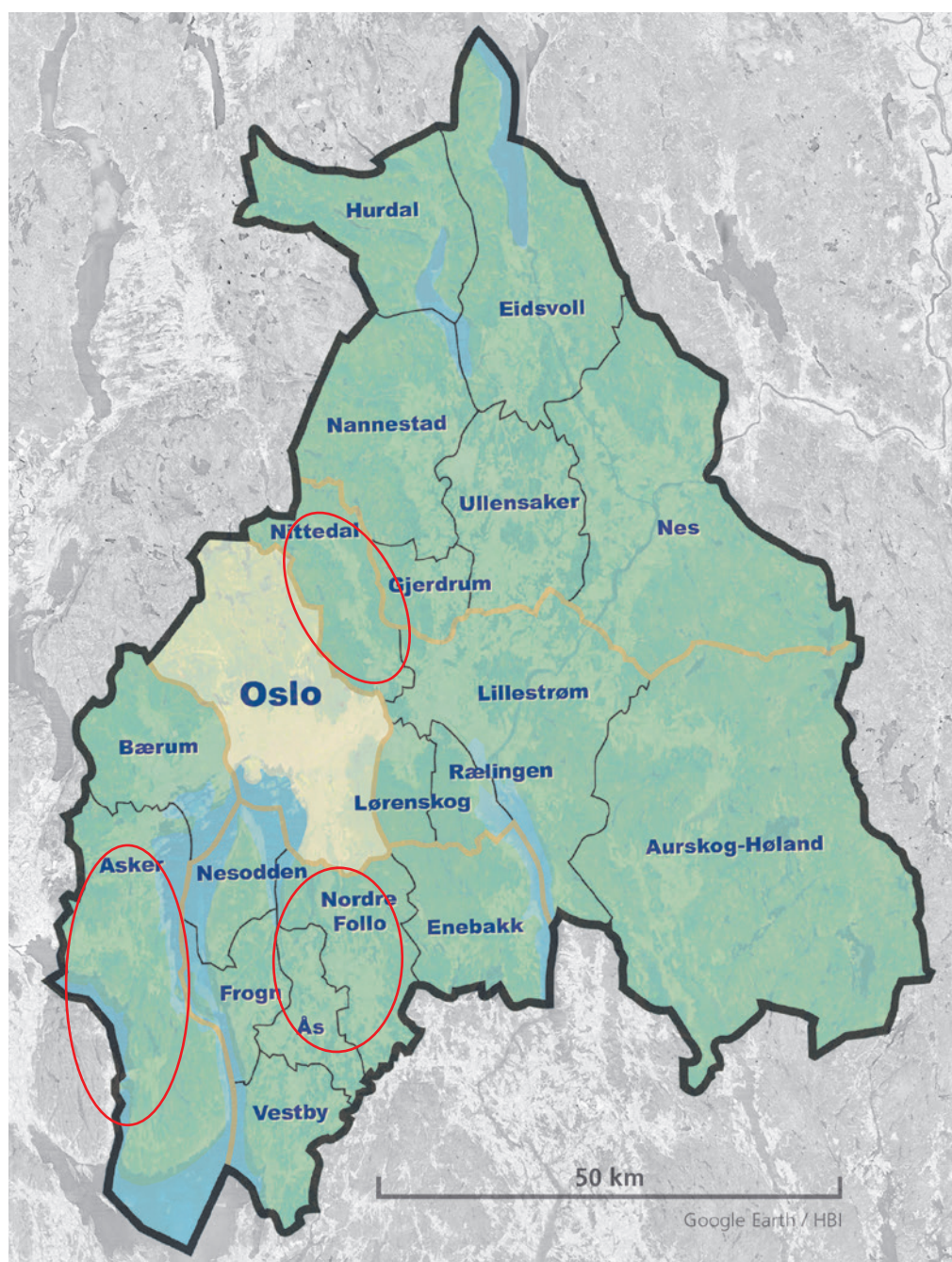

Vipe, hann i Nittedal. Foto Éric Roualet

Av
Knut Eie

Innhold

Sammendrag	3
Innledning	4
Metode	5
Resultater	7
Oppsummering	22
Takksigelser	22
Referanser og lenker	22

Noen av kjerneområdene for vipe i Oslo og Akershus, og som inngår i denne rapporten.

Sammendrag

Det ble i 2025 foretatt registrering av viper på i alt 19 lokaliteter i Nordre Follo, Ås og Frogn kommuner. På 10 av disse ble det konstatert aktivitet, og det ble i alt registrert minimum 15 sikre hekkinger.

I Asker og Bærum ble det søkt etter hekkende vipper, men det var bare et sted i Asker som hadde reir. Et samarbeid mellom Birdlife Norge, Asker og Bærum lokallag, og Asker og Bærum kommuner. Fire reir ble funnet på Auvi, tre av disse reirene klekket, ett av kullene kom på vingene, og skjebnen til de to siste kullene var uviss. Ellers kun spredte observasjoner av vipper, fra ulike steder i Asker og Bærum.

I Nittedal hadde lokallaget undersøkelser, og det var spesielt på Søndre Holm det var flest hekkende vipper. Minimum 5-6 vellykkede hekkinger på Søndre Holm gård. En vellykket hekking på Sandjordet i Hakadal. Vanskelig å vurdere hekkesuksess med stor grad av sikkerhet når vegetasjonen blir høyere enn 15 cm.

Vipebur med egg, Østensjøvann. Foto Morten Gaathaug

Innledning

Denne rapporten for fylkene Oslo og Akershus bygger for det meste på rapporter skrevet av Morten Gaathaug for kommunene Nordre Follo, Ås, Frogn; Éric Roualet og Tor Skjetne for BirdLife Nittedal lokallag; Bård Kyrkjedelen for BirdLife Asker og Bærum lokallag.

Vipa har kategori Kritisk truet (CR) på Norsk rødliste for arter 2021. Derfor har det vært mye aktivitet i forbindelse med å redde vipa.

Våren 2025 ble det for åttende år på rad foretatt registrering og merking av vipereir i Nordre Follo kommune. Det har fra initiativtagernes side vært ønskelig med en utvidelse av det geografiske området for prosjektet, da mye av vipenes hekkeaktivitet foregår utenfor det som tidligere var Ski kommune. Det ble da naturlig å knytte seg til Ås, som har et naturlig topografisk fellesskap med Ski. Ikke minst gjelder dette områdene rundt Østensjøvann på Holstad, som alltid har vært en «hotspot» for vipe. Også enkelte lokaliteter i Frogn ble undersøkt.

Feltarbeidet i Nordre Follo ble også i år foretatt av Morten Gaathaug. Totalt ble 19 lokaliteter registrert, men man måtte konsentrere seg om de med særlig høy aktivitet. Registreringene pågikk i tidsrommet 19.03–19.06. Samtlige lokaliteter fra i fjor ble undersøkt, pluss at noen få kom til etter tips fra lokale observatører. Av de ti lokaliteter med registrert aktivitet, måtte man konsentrere seg om fem. Årets kjernelokaliteter var Oppsand øst/Nærevann syd i Nordre Follo, Oppsand vest i Nordre Follo, Bjerke/Modellflyplassen i Nordre Follo og Ensjo/Roås i Nordre Follo, samt Holstad/Østensjøvann i Ås.

BirdLife Asker og Bærum har siden våren 2022 hatt avtale med Asker og Bærum kommuner om gjennomføring av et vipeprosjekt i sine to kommuner. Vipa er trekkfugl knyttet til strandenger og jordbruksområder, men arten har vist en dramatisk tilbakegang de siste 50 årene. Vipa hekket vanlig for noen tiår tilbake i slike områder i dagens Asker og Bærum, mens det nå bare er et fåtall par igjen. Hensikten med prosjektet har vært å kartlegge bestanden grundig, for så å ta kontakt med grunneiere der dette har vært mulig, for å gjennomføre tiltak som kan øke hekkesuksessen for de få vipeparene som fremdeles finnes her. Samarbeidet ble videreført i 2023, 2024 og 2025 og kartlegging ble gjennomført med samme metode som i 2022.

Metode

Prosjektmalen utarbeidet av BirdLife Oslo og Akershus tidlig i 2025 ble benyttet.

Nittedal lokallag

Lokallaget under ledelse av Tor Skjetne har holdt på en del år med prosjekt for å redde vipa. Dette er deres metode, som fungerer utmerket:

1. Observere rugende hunner på kjente lokaliteter
2. Merke reir
3. Avtale med grunneier om å vise hensyn ved jordbruksaktiviteter.
4. Observere hekkesuksess
5. Sjekke potensielle lokaliteter i hekketid for ev. nyetableringer

Nordre Follo og Ås

Morten Gaathaug har utført dette arbeidet over flere år. Feltarbeidet har foregått slik at man går ut og ser etter vipe, merker de jordene hvor det er aktivitet, og søker etter reir når hekkingen er begynt. Da har man alltid sørget for aksept fra bonden. Når man har peilet inn en rugende vipe, går man så rett som mulig inn på jorden, og prøver å finne reiret ved hjelp av tydelige tegn i terrenget. Noen ganger finner man det med en gang, andre ganger må man søke litt rundt. Det er utrolig hvordan landskapet kan forandre seg fra å være sett i et teleskop, til du kommer ut på jorden og synsfeltet flater seg ut. Man plasserer da teleskopet på et bestemt punkt, og vandrer i stadig større sirkler rundt, mens man passer på å ikke tråkke på noe.

Det kan hende man ikke finner reiret, og etter 10–15 min. må man bare gi opp, for ikke å forstyrre fuglene unødig. Finner man reiret setter man opp en rød brøytepinne, eller en bambuspinne tett ved. Noen ganger har bøndene selv ønske om plassering. De aller fleste man har snakket med er heldigvis positive til prosjektet, og tar hensyn etter at merking er gjort.

Erfaringen tilsier at det ikke betyr så mye om pinnen står tett ved reiret eller for eksempel en meter unna. Predatorer som er nysgjerrige på pinnen vil finne reiret uansett, og vipene er gode til å forsvare seg. Det ideelle er kanskje at merkepinnen plasseres et stykke unna reiret med avstand oppgitt i meter og himmelretning, men dette krever et ekstra engasjement fra bondens side.

Nytt av året var at vipebur kunne tas i bruk. Disse vipeburene må brukes med forsiktighet. Det lønner seg å plassere buret ved siden av reiret i første omgang, og så vente til dagen etter med å sette det over selve reiret. Dersom ikke vipa etter en time har akseptert buret, må dette tas bort. Dette gjelder også pinnen, i de sjeldne tilfeller denne heller ikke blir akseptert. Vipene er individualister. Noen aksepterer greit, andre ikke i det hele tatt.

Vipebur på tilvenningsavstand, Nærevann syd. Foto Morten Gaathaug

BirdLife Asker og Bærum lokallag

Kartleggingsjobben i 2025 startet med første besøk 22.mars. Som tidligere år baserte man seg på kart og luftfotos, samt erfaringer og observasjoner fra tidligere sesonger der man identifiserte mulige hekkeområder for vipe i Asker og Bærum. Man har også i år fordelt områder mellom prosjektdeltakerne, som fikk i oppdrag å gjennomføre sine tildelte områder. Bil ble benyttet som hjelpemiddel. Aktuelle områder ble overvåket med kikkert og teleskop. De mest aktuelle lokalitetene ble besøkt flere ganger i løpet av sesongen.

Ved identifisering av mulig hekkeaktivitet, ble de berørte grunneierne kontaktet. Det ble utarbeidet et infoskriv om vipe, som grunneierne fikk tilsendt på e-post. I år var det ingen nye områder med hekkeindikasjoner. Det ble innhentet tillatelse fra samme bonde som i fjor til å iverksette avbøtende tiltak for å sikre at reir ikke ble overkjørt av landbruksmaskiner.

Deretter ble reir lokalisert gjennom å observere vipenes atferd gjennom kikkert og teleskop. De avbøtende tiltakene besto i å sette opp brøytestikker like ved lokaliserte reir samt å informere grunneier om disse markerte reir, som da landbruksarbeiderne kunne passe på å kjøre utenom. I år ble det ikke brukt bur over reirene.

Resultater

Vipebur eller beskyttelsesbur

I forkant av sesongen ble det produsert 35 vipebur av Kjelle Videregående skole ved Bjørkelangen i Aurskog-Høland. Vipeburene ble fraktet til Oslo for oppbevaring, og selvsagt utdeling til dem som ville få nytte av disse. Flere av våre lokallag og noen private fikk vipebur til utlån. Hekkende vipere i Oslo, Akershus, Østfold og Buskerud skulle ha nytte av disse var bakgrunnen. Det blir produsert ytterligere 35 vipebur som skal være klare innen sesongen 2026.

Vipebur er et begrep som ofte omtales i forbindelse med å verne vipas hekking. Ulike betegnelser som beskyttelsesbur, rugebur etc. har vært brukt som alternativer for ordet vipebur. Beskyttelsesbur er nok det beste uttrykket med tanke på funksjonen buret egentlig har.

Bur klare for henting hos Kjelle Videregående Skole. Foto Knut Eie

Her er et eksempel på en positiv grunneier i Ullensaker kommune, Hans Furuseth fra Algarheim. Han er positiv til både vipe og vipebur.

I mellomtida har jeg gått meg en tur på jorden der det var igjen 2 vipereir den 29. april av de 8 jeg fant den 25. I det ene var det fremdeles 4 egg. Ved det andre fant jeg 4 små dunnøster innafor en drøy halvmeter fra reiret. Reiret med unger ligger på ca. 60,156192° N 11,245939° Ø, og reiret med egg på ca 60,155394° N 11,245504° Ø – koordinater ifølge Norgeskartet. Jeg tror ganske sikkert at det må være flere nye reir på jorden. Jeg så i hvert fall en fugl ligge rolig på samme sted i lang tid på lang avstand gjennom kikkert. Men det er vanskelig å finne reira når en ikke sitter på traktor og durer og bråker. For øvrig ser det ut til at vipene foretrekker høstpløyd jord. Jeg har de foregående 2 åra funnet 8–9 reir fordelt på 2 jorder, men det andre jorden overvintret i åkerstubb, og de vipene som var på jorden da jeg pløyde, ville visst ikke slå seg til der. Nå får jeg kun lov å høstpløye max 40% av arealet - må redde Glomma og Oslofjorden. I fjor fant jeg ellers igjen flere reir med daue egg utpå

sommeren. Jeg tror det måtte være de store rovfuglene som hadde tatt de voksne vipene. Jeg ser ikke forskjell på havørn eller hauk eller hva det kunne være.

Jeg skulle gjerne ville prøve sånne rugebur som vi snakket om. Det holder vel om jeg får tak i ett. Jeg er vel ikke dårligere smed enn at jeg kan lage flere sjøl, om jeg har en modell å se etter. Jeg forstår at dere har pønsket ut en som fungerer.

Prosjektkoordinator i BirdLife Oslo og Akershus, Knut Eie, har kontakt med grunneier, og vil innen neste sesong overbringe noen vipebur.

Nittedal lokallag

Søndre Holm

1 individ observert 4. mars (Andrew Barski), 3 individer 7. mars (Knut Holager), 7 individer 9. mars (Andrew Barski, Knut Holager, Ole Andreas Fuglesang, Éric Roualet).

Det ble registrert opp til 11 individer i perioden 27. mars – 4. april (Eivind Hovin). I mai var maksimalt antall adulte individer 10 (Svein Dale, Eivind Hovin, mfl.). 2 hunner ble observert rugende 3. april (Eivind Hovin). Deretter opptil 5 hunner med engstelig atferd 1. mai og 7. mai (Ole Andreas Fuglesang, Éric Roualet).

8. mai registrerte Eivind Hovin 6 sannsynlige kull (se kartplot):

- Vipe med 4 unger
- Vipe med 1 unge
- Vipe med 1 unge
- Vipe med 3 unger
- Vipe med 4 unger
- Vipe med 2 unger

Kartplott over registrerte vipere med unger 08.05. Foto Eivind Hovin

Siste observasjoner

6. juni med 3 adulte individer (Eivind Hovin)

2 hørt 26. juni (Ole Andreas Fuglesang)

3 hørt 8. juli (Eivind Hovin).

Trend: Fra 13 adulte vipere i 2024 til 11 i 2025.

Telling av vipeunger, utsikt over brakkmarksområdet sett fra gården. Søndre Holm 18.05. Foto Éric Roualet

Vipe, hunn med unge, Søndre Holm 18.05. Foto Éric Roualet

Skjøtsel Søndre Holm

Befaring på Søndre Holm 7. august angående skjøtsel av 65 mål vipeland. Enighet om å harve/legge ned høy vegetasjon for å få en del jord opp til overflaten igjen. Målet blir å opprettholde 20–30 prosent av den korte vegetasjonen, grovharve resten av arealet, og verken såing eller ugras-sprøyting skal finne sted. Deltakere: Knut Gjersem, Gaute Grønstøl (doktorgrad på adferdsøkologi hos vipe, forfatter av boka *Vipa*) og Tor Skjetne. Tiltaket ble avklart med Kari Anne Oppen på

Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal slik at alle formaliteter var i orden. Dette vil ikke innvirke eller redusere SMIL-tilskuddet.

Konklusjon fra Gaute Grønstøl, en av Norges fremste eksperter på vipe

Vi var forsåvidt innom de fleste av anbefalingene i går, men oppsummert går relevante anbefalinger på at:

- Fukt er bra
- Kort saktevoksende og heterogen vegetasjon er bra
- Unngå såing, sprøyting og gjødsling
- Grovharve, ikke planere til stuegulv
- Unngå arbeid på jordet under hekkingen
- Kubeite er bra fra juli av når fuglene er ferdige med hekkingen. Da vil vegetasjonen holdes nede til neste sesong.

Søndre Holm 04.09 viser brakkmark før grovharving. Foto Tor Skjetne

Søndre Holm 04.09. Store deler av vipeområdet er grovharvet. Foto Tor Skjetne

Nordre Holm

Arten pendler over til jorden (til høyre på bildet) i hekketiden. Det ble ikke registrert hekking på dette jorden. 08.05. ble 1 adult og 2 juvenile vipere observert på nordsiden av veien. (Eivind Hovin, Éric Roualet)

Kapellsrud/Sandjorden

1 individ observert 07.03. ved Kapellsrud. (Dag Lennart Nielsen, Magne Mølster).

2 individer 05.04. observert på Sandjorden (Tor Skjetne). 1 individ observert på Kapellsrud 29.04. (Svein Dale).

4 unger observert 11.05. (Erlend Rolstad, Éric Roualet). 19.05. ble 4 juvenile observert 170 meter sør for reiret (Éric Roualet).

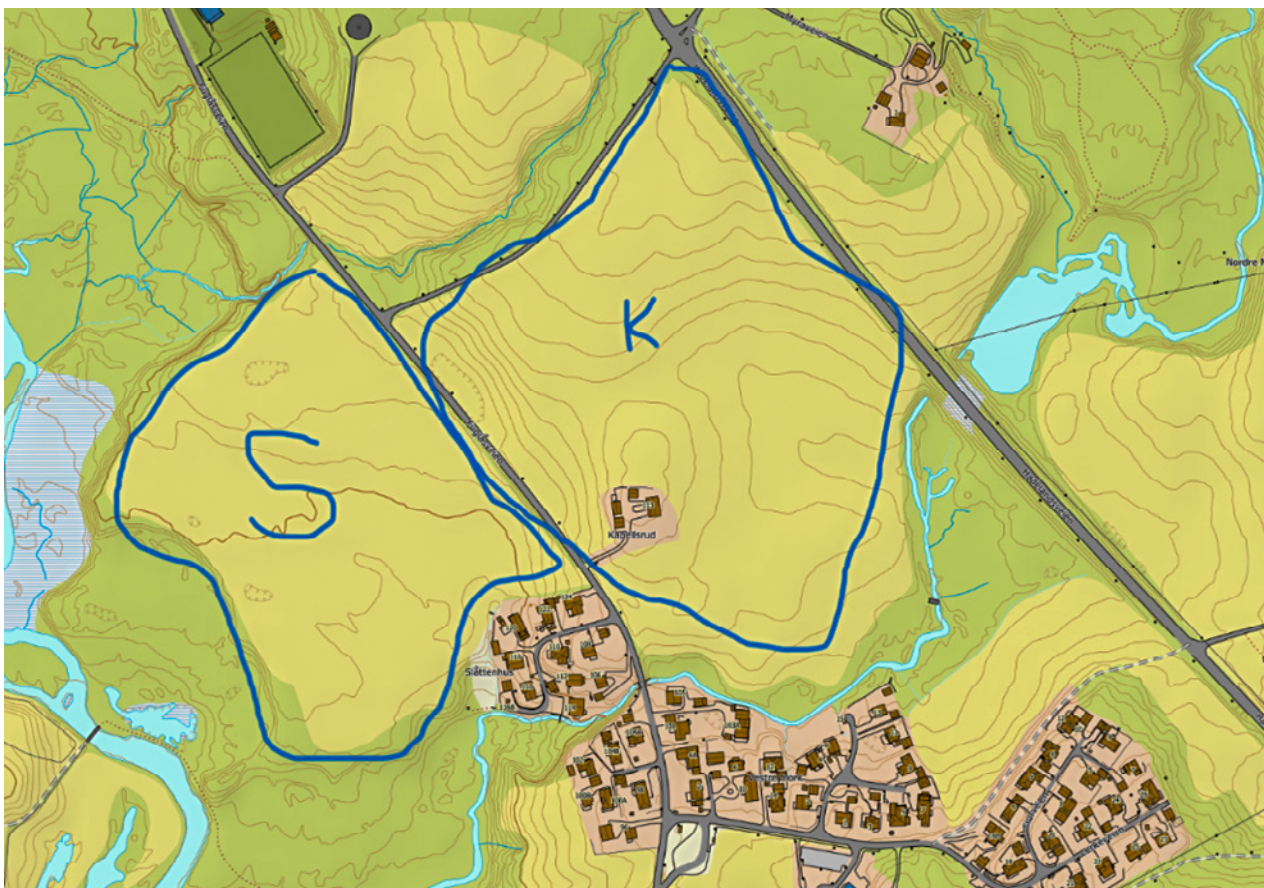
Siste observasjon 24.05., 1 adult individ (Erlend Rolstad, Tor Skjetne).

I 2025 har vipa gjennomført en vellykket hekking, ett kull med fire unger på Sandjorden. Reiret ble merket av grunneieren (Løvenskiold).

Trend: Fra 4 adulte fugler i 2024 til kun et par i 2025.

Hekkebiotopen for vippe, sikt mot nord, Sandjordet 13.04. Foto Éric Roualet

Kartplott. S = Sandjordet, K = Kapellsrud. Vipene bruker begge jordene i løpet av hekkesesongen. Bebyggelsen i sør er Fuglåsén.

Reir med fire egg 06.05. Foto Éric Roualet

Grøft benyttet av vipefamilien til næringssøk. Foto Éric Roualet

Tidligere lokaliteter og eventuelt nye lokaliteter

Utover våren og frem til slutten av mai ble mange jorder, samt gamle og utgåtte lokaliteter sjekket uten positive resultater.

Diskusjon

På Søndre Holm gård er 65 dekar lagt brakk til vipeformål. Vegetasjonen ble gradvis høy på store deler av dette arealet utover våren og forsommeren. Området er i tillegg småkupert. Begge faktorer gjorde det vanskelig å registrere rugende hunner og juvenile fugler. Det hefter derfor noe usikkerhet med hensyn på antall rugende hunner og klekte unger. Hunnene ble ofte observert utenfor det brakklagte området på åker hvor våronna var utført, særlig tidlig på sesongen. Næringssøkende vipper med unger trekker delvis ut av «verneområdet» til kornåker og fuktige partier i nærliggende områder. Vipa brukte Sandjordet i stedet for Kapellsrud i år. På Kapellsrud ble det dyrket gress. Sandjordet ble harvet og gjødslet før og etter egglegging. Grunneieren markerte reiret med bambuspinner. Vipekullet trakk ut fra jordet i løpet av noen få dager til mer fuktige områder.

Asker og Bærum lokallag

BirdLife AB sendte ut informasjon om prosjektet til sine medlemmer, for å mobilisere til innsats, særlig i forbindelse med kartlegging av hekkeplasser og sikring av reir. Sju personer deltok i prosjektet, og ytterligere flere rapporterte observasjoner av vipe i Asker og Bærum gjennom sesongen.

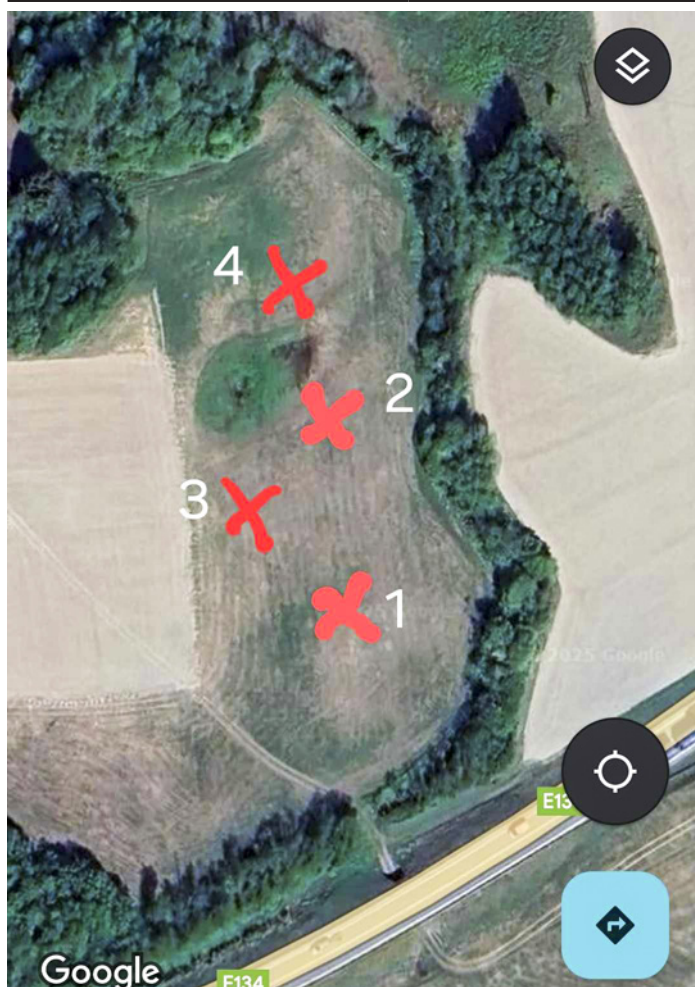
Deltakerne:

Gaute Grønstøl, Anders Kvammen, Bård Kyrkjedelen, Naid Mubalegh, Øivind Syvertsen, Leif Aigertinger og Bjørn Olav Tveit. Alle bidro med bruk av egen bil.

Vi må takke Gaute spesielt for den store innsatsen han har lagt ned også i år. Kanskje hadde vipa nå vært utryddet som hekkefugl i Asker uten hans innsats.

Aktivitet	Timer
Prosjektorganisering, møter, planlegging og rapportskrivning	20
Kartlegging av vipelokaliteter/reirsøk	80
Sikring av hekkeplasser	10
Totalt	110

Dato	Storengene	Rokkestad/Sem, Klokkarstua	Rødbyvannet nord	Auvi
22.03.	0	4 spillende hanner, 2 hunner	0	
29.03.			2 vipere	vipeobservasjon, en hunn
08.04.	0	1 vipe	0	0
12.04.				2 reir. To hanner og to hunner
14.04.			1 hann	3 reir
16.04.				2 reir, det tredje forlatt
17.04.				
27.04.		2 vipere. Siste registrering i 2025		
01.05.				1 ungekull, nyklekt
06.05.				bonden harvet – satte av område til vipene!
07.05.				2 ungekull + 1 rugende vipe (nylagt)
17.05.	voksne vipere – lyd			
18.05.	0			1 ungekull sett
25.05.				2 ungekull sett
01.06.				2 ungekull sett
09.06.				3 unger i 1 kull

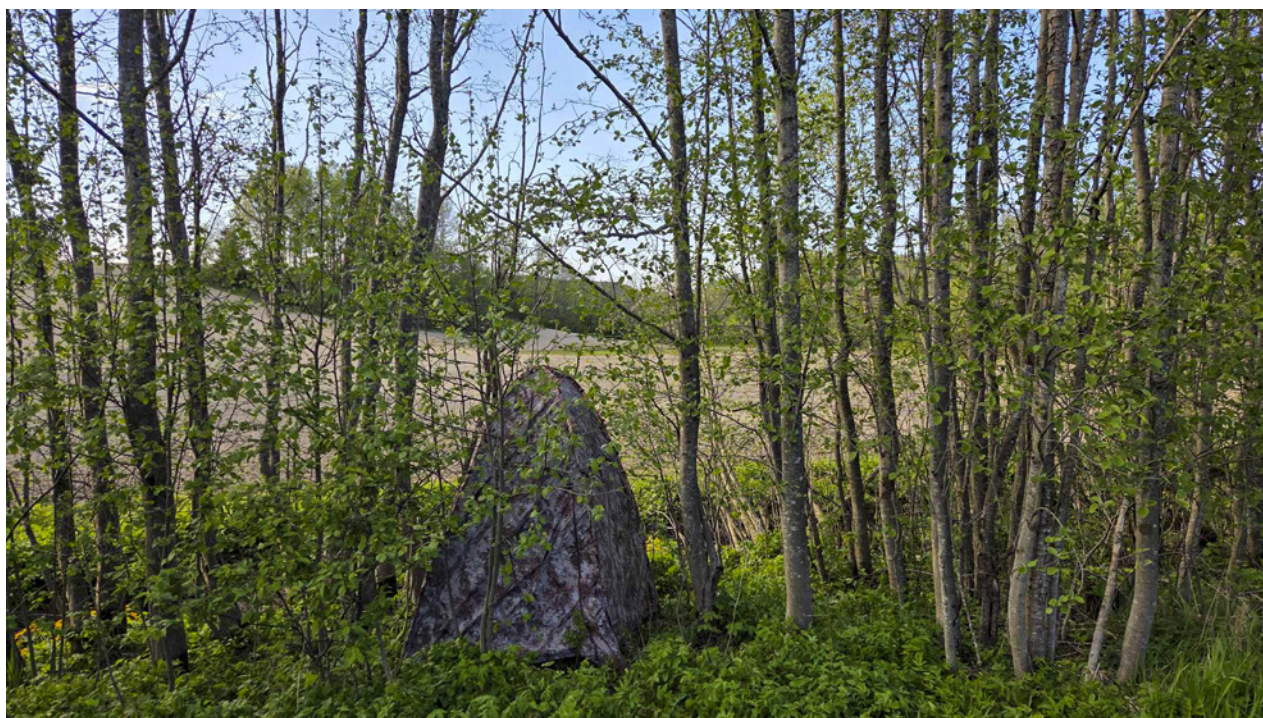

Jordene på Auvi med reirplott.

På Auvi hadde Gaute Grønstøl god kontakt med bonden og forpakteren av jordet med vipekullene. Vipereirene ble merket med veistikker, for at forpakteren skal vite hvor reirene ligger. Forpakter setter også av et område med fuktig mark ved vipereirene, akkurat etter vårt ønske.

På Auvi fant vi fire reir lagt av tre hunner, alle med fire egg. Det ene reiret ble forlatt (reir nummer 1), sannsynligvis fordi det var lagt nært veien der det jevnlig var forstyrrelser. Denne hunnen la et erstatningsreir lenger bak på marken åtte dager seinere (reir nummer 4).

Tre reir overlevde dermed til klekking. Det ene kullet ble så fulgt fram til kyllingene var 40 dager gamle og flygedyktige (reir nummer 3). De to andre kullene (fra reir 2 og 4) forsvant fra området ved henholdsvis en og ni dagers alder. Skjebben til disse to kullene er uviss. Kyllingene kan ha blitt tatt av flygende eller firbeinte eggrøvere, eller så har foreldrene trukket dem med seg til andre marker som vi ikke har fått med oss. Reirmarken på Auvi er liten, og muligens for liten til å fø opp tre kull til de er flygedyktige, så det er ikke usannsynlig at de trakk annetsteds.

Observasjonsskjul ved Auvi. Foto Bård Kyrkjedelen

I år var det igjen god aktivitet på Rokkestad tidlig på våren med fire spillende hanner og en (kanskje to) hunner, men som i foregående år forsvant de etter hvert derfra etter et par uker, fordi jordene blir bearbeidet til grønnsakåker og eventuelle reir blir da ødelagt. Vi har tidligere år sett vipereir i denne åkeren. Her dyrkes det grønnsaker, og vi har prøvd å kontakte forpakterne for å få til et samarbeid om å skjerme vipereir. Vi har ikke fått svar på henvendelsene våre, og personer vi oppfatter som tilknyttet gården har formidlet til oss at de misliker at vi holder oppsyn med vipene.

I år var det igjen god aktivitet på Rokkestad tidlig på våren med fire spillende hanner og en (kanskje to) hunner, men som i foregående år forsvant de etter hvert derfra etter et par uker, fordi jordene blir bearbeidet til grønnsakåker og eventuelle reir blir da ødelagt. Vi har tidligere år sett vipereir i denne åkeren. Her dyrkes det grønnsaker, og vi har prøvd å kontakte forpakterne for å få til et samarbeid om å skjerme vipereir. Vi har ikke fått svar på henvendelsene våre, og personer vi oppfatter som tilknyttet gården har formidlet til oss at de misliker at vi holder oppsyn med vipene.

Noen få observasjoner ble gjort ved Rødbyvannet og Storengene, der vi før har hatt hekking. Noen hekking ble det ikke der i år.

I Bærum ble det gjort enkeltobservasjoner. Den mest spennende var en observasjon 13.05. ved Dælivannet, samt to seine observasjoner på Fornebu. Disse ble fulgt opp, uten at vi fant igjen vipene. Vi kjørte også den faste runden i Bærum i april, men ingen vipere ble observert.

Nordre Follo og Ås

Morten Gaathaug har sjekket Nordre Follo og Ås for hekking av vipe i flere år.

Det ble i alt på de fem kjernelokalitetene registrert 15 sikre hekkinger, men antallet er muligens høyere. Det ble sett unger på fire av lokalitetene, mens det kunne fastslås med sikkerhet at fire hekkinger var mislykket. Mulig at vipene her begynte på nytt.

Her følger en gjennomgang av samtlige lokaliteter

Bjerke/Modellflyplassen (Nordre Follo)

Oppgang fra i fjor. Tidligere «hot-spot». Her har flere par hekket tidligere, og bøndene har vært ivrige til å ta vare på vipa. I år ble maks seks vipper observert samtidig, og to reir funnet. Et reir ble merket 13.04., og Morten hadde en hyggelig samtale med bonden, som skulle utpå for å så. Vipebur ble satt ved siden av reiret. Dagen etter ble buret plassert over reiret. Dette ble godtatt. 22.04. ble reiret funnet plyndret. Et dyr hadde gravd seg under buret og tatt eggene. Skallrester ble funnet utenfor buret.

Vipereir i bur plyndret på Bjerke. Foto Morten Gaathaug

Et nytt reir ble funnet 09.05., og merket på spirende rapsjorde, omtrent på samme sted som sist. Det er meget mulig at det var det først merkede paret som hadde begynt på nytt, og denne gang var de mer forsiktige. Det blir mer og mer åpenbart at vipene ser på en feltarbeider som en person som er mer truende enn andre, og de er veldig vare og på vakt. En rød brøytestikke ble satt opp med en tynn bambuspinne inni, for at det skulle bli lettere å få den ned i jorda. Bambuspinnen stakk godt opp over den røde delen, og pinnen virket kanskje derfor mer «skummel». Vipeburet ble plassert godt til siden av reiret. Etter en time var det klart at vipa ikke hadde akseptert buret, og bare gikk engstelig rundt på god avstand. Buret ble da fjernet. Etter en ny time var vipene fremdeles ikke fortrolig med arrangementet, og det var tydelig at de heller ikke aksepterte pinnen. Da ble også pinnen fjernet, selv om bonden kanskje trengte denne for lokalisering ved gjødsling. Denne gang la vipa seg på reiret allerede før jorden ble forlatt. Når vipa er så var, får den klare seg

selv, og vi får bare krysse fingrene for at det går bra. En uke senere ble vipa sett rugende, men 28.05. ble ingen viper sett. Alle jorder var da opparbeidet.

Ense/Ensjø (Nordre Follo)

Den 11.04. så ble minst to par observert i aktivitet, og ett reir ble merket. Det andre reiret var ikke mulig å lokalisere, men rugende vipe ble sett også her. Den 09.05. ble minst fem unger observert ute på jordet.

Denne lokaliteten er godt kjent fra før, men det er nå sønnen som har overtatt som driver. I denne forbindelse oppsto en meget ubehagelig opplevelse da han ble kontaktet. Sønnen klikket fullstendig, og mente at man hver gang måtte spørre om tillatelse til å gå ut på jordet, og at han ikke kunne vite om man drev privat eller var ansatt, og forlangte dokumentasjon på at man var den man var, og at dette ikke bare var noe påfunn. Han hadde ikke hørt noe om dette prosjektet verken fra bondelag eller landbrukskontor. Dette til tross for at foreldrene hans (som har drevet gården før) kjenner til både person og prosjektet. Fredag før påske ble til alt hell en situasjon reddet ved en bekreftelse fra Nordre Follo kommune en snau time før de gikk i ferie. Pipa fikk da en annen lyd, og det ble ikke lenger behov for å ringe på forhånd hver gang. Men driveren ønsker å bli kontaktet hvert år før første besøk på tomte, også ved observasjon fra gårds plass. Dette viser at det er essensielt med informasjon fra viktige instanser (som for eksempel landbrukskontor eller Statsforvalteren), og at alle som driver med feltarbeid må få en form for autorisasjonsbevis. Prosjektet (og dermed vipa) blir skadelidende, dersom man hele tiden er prisgitt bønderns tilfeldige humør og velvilje. Det som forsterker problematikken, er at denne bonden også driver jorda for andre bønder i området.

Ordet vipebur ga negativ gjenklang hos denne bonden, som assosierte det med feller – «Naturen skal da ikke i bur.» Kanskje buret heller burde bli kalt reirbeskyttelse. Burene bør merkes, for eksempel med BirdLife og et telefonnummer slik at eventuelle uinnvidde som finner dem ikke tror det er feller.

Hebekk/Rensedammene (Nordre Follo)

Dette er en lokalitet hvor vipen i flere år har hekket. Den 23.03. ble ingen vipen observert. Her er det i år foretatt omfattende drenering. Ifølge bonden har området vært «forsømt» i mange år. Dreneringen har resultert at den våte fuktdammen midt på jordet, som har vært bra for vipa og andre fugler på trekk nå er blitt borte.

Etter tips fra lokalbefolkningen ble det 24.05. likevel observert fire vipen, derav to ganske store unger nord for Hebekk gård (på jordet nærmest Oppegårdveien). Men det kan ikke utelukkes at dette er fugler fra Ensjø, som har vandret.

Nordre Ski/Oppsandveien (Nordre Follo)

Bonden her har tydelig fortalt at han ikke ønsker å ta hensyn til vipene – «De kommer igjen hvert eneste år.» I år var det ingen vipen å se her, men varslende vipe ble hørt under nattsangertur 19.06., så det kan tyde på at det har vært hekking likevel.

Søndre Ski/Løkenveien (Nordre Follo)

Det har hekket vipen her før om årene. Ingen sett i år. Her har også sønnen overtatt driften, og faren har bedt ham passe på vipa.

Oppsand vest (Nordre Follo)

Ingen aktivitet syd for Oppsandveien, men 21.03. ble seks vipen sett i luften. Den 08.04. var to vipen revirhevdende på nordsiden, på kalfeltet nederst mot Nærevann. Den 30.04. ble minst tre vipen observert, og ett reir ble funnet og merket (4 egg). Reiret lå på en høy fure, og vipebur ble derfor ikke brukt, bare en rød pinne. Den 05.05. ble to vipen sett med fire små unger et annet sted, tett ved Oppsandveien. Fire dager senere var bare en unge å se her. Den 07.05. ruget vipa ved pinnen. Tre andre vipen sett, men ingen unger. Men de voksne var i forsvar.

Den 10.05. var det full fart med drenering på jordet. Bonden, som visste om reiret, ble informert om at dette arbeidet burde vært gjort utenfor hekketid. Bonden sa at han helst ville ha gjort dette arbeidet i vinter, men at myndighetene (Statsforvalteren!) hadde somlet med å gi tillatelse. Vipa torde naturligvis nå ikke å legge seg på sine fire egg, som nærmet seg klekking. Bonden sa han ikke ville legge ut en million (i avlingsinntekter) for å redde ei vipe. Det måtte være det offentliges ansvar. Den samme bonden driver også i Spydeberg, og mener at det er vipere overalt. Han er forøvrig en positiv bonde, som vanligvis tar hensyn.

Dreneringsarbeid i hekketid, Oppsand vest. Foto Morten Gaathaug

Den 16.05. var arbeidet fremdeles i gang, men denne gang nærmere veien. Mirakuløst nok ruget vipa ved pinnen! (Men skvatt opp da teleskopet ble rettet mot den selv på lang avstand!) To dager senere ruget ikke vipa, men to vipere fløy opp og fire egg lå der som før. Den 20.05. ble den igjen sett rugende, og 28.05. var reiret tomt. Ingen unger sett, men to vipere varslet intenst.

Oppsand øst/Nærevann syd (Nordre Follo)

Som i fjor et bra område. Seks vipere sett på det meste. Merking ble satt på vent, da bonden først senere skulle ut på jordet. Her er det også nå sønnen som har overtatt driften. Den 13.04. ble ett reir funnet og merket. Vipebur ble plassert litt til siden for reiret. Dette ble godtatt. De samme da buret senere ble satt over selve reiret. Denne vipa ruget under bur til eggene var klekket. Den 05.05. var reiret tomt, og bur og pinne ble tatt vekk. Fire vipere var i aktivitet i luften. En middels stor unge ble sett. Det var minst to andre rugefugler på samme jorde. Den 06.05. ble seks voksne fugler sett. Tre av dem passet fem unger, en annen bare én, litt større.

Den 08.07. ble fire voksne og fire unger sett på jordet på andre siden av Oppsandveien, opp mot Asgjerud. Disse hadde trolig vandret dit fra feltet hvor de var klekket. Den unge bonden og en hjelpesmann var denne dagen i gang med å så et «svartjorde» med en diger såmaskin. Det var fire små vipeunger utpå, og de to bøndene var ute på jordet for å se til at ungene ikke var der de skulle

kjøre. Meget bra. Bøndene lurte på om det gikk an å samle dem inn, men var redd foreldrene ville sky dem hvis de kom i kontakt med mennesker. «Vipeguru» Gaute Grønstøl ble kontaktet, og han ga gode råd. Men såingen ble gjennomført problemfritt uten behov for å ty til slike grep denne gang.

Samme dag ble nok et reir merket. Vipa bare virret rundt, og det endte med at pinnen måtte fjernes. Det virker igjen som om vipene oppfatter en feltarbeider som mer skummel enn andre. Dette var på samme sted som en annen vipe hele tiden har ruget under bur og fått fram unger.

Østby/Hjell/Tronås (Nordre Follo)

Også tradisjonelt en god lokalitet, men i år var det ingen hekkinger her. Bare en vipe observert i fluktspill tidlig på våren.

Holstad/Østensjøvann (Ås)

En tradisjonelt svært god lokalitet. Den 19.03. ble åtte vipper observert, og 11.04. ble ett reir merket med rød stake. Vipebur ble også satt opp, men det så ikke ut til at vipa aksepterte buret, så det ble fjernet etter en time. Den 12.04. ruget vipa ved pinnen. Bonden hadde kjørt pent utenom. Det var harvet på jordet, så de andre hekkingene var borte (ant. 3–4 stykker). Men dette var tidlig i sesongen, så vipene hadde anledning til å begynne på nytt. Den 14.04. ble et vipebur plassert ved siden av reiret. Det ble godtatt, men vipene virket veldig mistenksomme. Senere ble buret satt over reiret. Den 29.04. ruget vipa fremdeles i buret. To andre rugefugler ble sett, og pinne ble satt opp ved den ene (to egg). Først ble buret plassert ved siden av reier, og senere på dagen over reiret. Vipa la seg på etter 10 minutter. Det var litt småregn i luften. Det tredje reiret ble ikke funnet.

Den 01.05. var det første reiret som var merket plyndret. Det var spor etter heftig graving rundt buret. Den andre vipa ruget pent i sitt bur, nå på fire egg. Et tredje reir ble merket, og bur plassert. Det ble fjernet etter en time, da det virket som om det ikke ble godtatt. Den 06.05. ruget begge merkede vipper, pluss en til på nordtegen. Lengst sør på vesttegen (med grønn vegetasjon) virket det som om to vipper patruljerte med klekkede kyllinger, men ingen ble observert. Den 16.05. ruget begge de merkede fugler. I tillegg ble en rugefugl sett mot det høyeste punktet i syd. Den 18.05. ruget burfuglen, men den ved pinne ikke. Vaktsomme vipper og minst to unger ble observert. Den 28.05. var også det andre buret tomt, og eggene var nok klekket her. Det var flere varslende vipper på jordet. Bonden her driver etter Karbon Agro-metoden, og alt tyder på at dette er bra for vipa. Bonden ble takket for samarbeidet, og det likte han.

Vipereir i bur plyndret ved Østensjøvann. Foto Morten Gaathaug

Det første reiret under bur var nok utsatt fordi det ble liggende på en «øy» etter at bonden hadde kjørt utenom. Dette må ha gjort en predator nysgjerrig. Det andre buret lå ikke langt unna, men her skilte ikke omgivelsene seg ut fra det øvrige jordet, og dette fikk være i fred.

Haug golfsenter (Ås)

Ingen registreringer av i år.

Korsegården brannstasjon (Ås)

Ingen registreringer i år.

Tallaksrud (Nordre Follo)

Ingen registreringer i år.

Ski radiostasjon (Nordre Follo)

Ingen registreringer i år.

Smiehagen (Frogn)

Ingen registreringer i år.

Gultvedt (Ås)

Ingen registreringer i år.

Hol, Lille Gryteland (Ski)

Ingen registreringer i år.

Eikjol (Ski)

Ingen registreringer i år.

Frogn kirke (Frogn)

Ingen registreringer i år.

Oppsummering

Bestandsutviklingen er sårbar og for nedadgående. Den viktigste trusselen er intensivt jordbruk, og manglende kunnskap hos bøndene. Det er ingen automatikk i at nye generasjoner som overtar har de samme holdninger eller kunnskaper som sine forgjengere, selv om mange er flinke til å formidle. Opplysningsarbeid blant bøndene er fremdeles meget viktig. Samarbeidet mellom BirdLife Norge, Bondelaget og forvaltningen må fortsette og forbedres. Informasjon er viktig!

Konklusjonen er at Follo og Ås fremdeles er en god skanse for vipa. Mange bønder resignerer, fordi de tror hekking er «nytteløst» pga. alle måker og kråker og kaier som er ute på jordet. Her må det en holdningsendring til. Uten bondens aktivitet hadde vipene klart å takle de andre fiendene. Vipebur kan ha en positiv effekt, men ikke alltid. Vipene er forskjellige, og det er varierende i hvilken grad de aksepterer et slik «inngrep» i privatlivet. Uansett må man utvise forsiktighet, og fuglens velferd må prioriteres. Vipetallerkener er hensiktsmessig ved gjødsling/sprøyting (såkalt gylling). Bonden må sette igjen en liten «øy», ikke bare skrelle seg helt inntil reiret. Vipeburene bør merkes og kanskje heller kalles reirbeskyttelse.

Asker og Bærum lokallag har sjekket hekking av vipe i Asker og Bærum. Tre reir med unger som vokste opp på det samme jordet på Auvi, i det gamle Røyken i Asker kommune er eneste hekking man fant. Ingen hekking ble registrert i år i Bærum kommune.

Nittedal lokallag hadde atter en gang prosjekt på vipe. Minimum 5-6 vellykkede hekkinger på Søndre Holm gård. En vellykket hekking på Sandjordet i Hakadal.

Takksigelser

Denne rapporten bygger for det meste på rapporter skrevet av Morten Gaathaug for kommunene Nordre Follo, Ås, Frogn, og Éric Roualet og Tor Skjetne for Nittedal lokallag, og Bård Kyrkjedelen for Asker og Bærum lokallag. En stor takk til dere for stort engasjement og viktig informasjon!

Morten Gaathaug er en ivrig vipeforkjemper som har holdt på i mange år, og er største bidragsyter til denne rapporten.

En stor takk rettes også til Nittedal lokallag ved Tor Skjetne og Éric Roualet, og Bård Kyrkjedelen og Bjørn Olav Tveit, Asker og Bærum Lokallag og alle de aktive som har bidratt i de lokale prosjektene!

Referanser og lenker

(Mange lenker fører til interessant informasjon om vipe, og om det å redde arten)

BirdLife Norge (u.å.). *Emneside: vipe*. BirdLife Norge, Trondheim.
<https://www.birdlife.no/emner/?e=vipe>

BirdLife Østfold (2024). *Vipebur i Indre Østfold og Rakkestad*.
<https://www.birdlife.no/organisasjonen/fylkesavdelinger/ostfold/nyheter/?id=3461>

BirdLife Østfold (2024). *Vipe — tilskuddsordning for eggkulletelling i Østfold* (Nyhets sak #3446).
<https://www.birdlife.no/organisasjonen/fylkesavdelinger/ostfold/nyheter/?id=3446>

Bosse, O. og Stenbråten, A. G. (2024). *Bakkehekkende fugler i kulturlandskapet — Rapport 2024 Hadeland*. BirdLife Norge Hadeland lokallag.
<https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2025/01/03/10840/vipe.pdf>

Collett, R. (1921). *Norges fugle*, tredje bind. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Kristiania. 417 s.

Eggen, M. (2023). *Stans i utbyggingen av Deli-jordet*. BirdLife Norge – Naturforvaltning. 26. oktober.
<https://www.birdlife.no/naturforvaltning/nyheter/?id=3321>

Falkenberg, F. (2023). *Beskyttelsebur for rugende vipe*. BirdLife Norge.
<https://www.birdlife.no/prosjekter/nyheter/?id=3246>

The Farm Wildlife (u.å.). *Fallow plots*. The Farm Wildlife Partnership, UK.
<https://farmwildlife.info/how-to-do-it/farmed-area/fallow-plots/>

- Follo Landbrukskontor (2023). *Vipe*.
<https://www.follolandbruk.no/natur-og-vilt/natur/vipe/>
- Gaathaug, M. (2020). *Registrering av hekkende vipe i Nordre Follo og Ås kommuner 2020*. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus, Oslo.
https://oa.birdlife.no/download.php?file=Upload/Brukerfiler/dokumenter/dok_8951_2.pdf
- Grønstøl, G. (2020). *Vipa kamp og kurtise i kulturmarka*. ISBN: 9788269225709
- Gjershaug, J.O., Thingstad, P.G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red). (1994). *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 551 s.
- Günther, M. (2020). *Stadig færre vipper på jordene*. forskning.no – Miljø/Naturvitenskap. Publisert 23.03.2020.
<https://www.forskning.no/fugler-landbruk-nibio/stadig-faerre-vipper-pa-jordene/1657695>
- Haftorn, S. (1971). *Norges fugler*. Universitetsforlaget, Oslo, 862 s.
- Halden Arbeiderblad (2024). *Vipe – nær forsvunnet fra Halden*.
<https://www.ha-halden.no/vipe-nar-forsvunnet-fra-halden/o/5-20-1334671>
- Heggøy, O. og Øien, I.J. (2014). *Vipa går en usikker framtid i møte*. Vår Fuglefauna 37(3): 114–127. Norsk Ornitologisk Forening, Trondheim.
<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-rogaland/dokument-fmro/miljo/rapportar/vipe-var-fuglefauna-3-2014.pdf>
- Heggøy, O. og Eggen, M. (2020). *Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet*. NOF-Rapport 2020-3, Norsk Ornitologisk Forening. ISSN 0805-4932. ISBN 978-82-78-52167-0.
https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2020_03_NOF.pdf
- Heien, A., Simonsen, H. & Ågren, L. (2018). *Vern vipa i Hordaland – Rapport 2018*. Norsk Ornitologisk Forening – avdeling Hordaland.
<https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2019/01/13/5635/rapport.pdf>
- Kyrkjedelen B. (2025). *Vipper i Asker og Bærum 2025*.
- Landbruksdirektoratet (2025). *Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)*.
<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/jordbruk/ordninger-for-jordbruk/tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-smil>
- Lier kommune (2018). *Hjelp vipa!*
<https://www.lier.kommune.no/globalassets/09.-teknisk-og-eiendom/landbruk/dokumenter/utmark-og-vilt/info-skriv-vipe.pdf>
- Løvenskiold, H.L. (1947). *Håndbok over Norges fugler*. Gyldendal Norsk Forlag. 887 s.
- Norges Bondelag og BirdLife Norge (2022). *Fugler i jordbrukslandskapet – hvordan ta vare på de bakkehekkende artene. Endelig utgave*. Norges Bondelag og BirdLife Norge, Oslo.
<https://www.bondelaget.no/getfile.php/131029708-1649424274/MMA/Dokumenter/ENDELIG%20utgave.pdf>
- Nygård, J.E. (red.) (2024). *Buskskvetten 40 (2024)*. BirdLife Norge, avd. Buskerud.
https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2025/01/13/10880/buskskvetten_2024.pdf
- Pedersen, C. (2020). *Fugler i jordbrukslandskapet: Bestandsutvikling og utbredelse. Perioden 2000-2017*. Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO rapport 6(40)). Ås: NIBIO.
<https://hdl.handle.net/11250/2646864>
- Ringerike kommune (2022). *Vipe og åkerrikse i jordbrukslandskapet*.
<https://www.ringerike.kommune.no/innhold/miljo-og-areal/landsbrukskontoret/vipe-og-akerrikse-i-jordbrukslandskapet/>
- Roualet, É. og Skjetne, T. (2025). *Viperegistreringer i Nittedal kommune 2025*. BirdLife Nittedal lokallag
- The Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) (2024). *Lapwing conservation – Advice for farmers*.
<https://www.rspb.org.uk/helping-nature/what-we-do/influence-government-and-business/farming/advice-for-farmers-helping-bird-species/lapwing-advice-for-farmers>
- Snow, D.W., Perrins, C.M. (1998). *The Birds of the Western Palearctic, Concise Edition, Vol. 1&2*. Oxford University Press, New York. 1697 s.
- Statsforvalteren i Innlandet (2021). *Bli med å gi vipe, gulspurv, storspove og sanglerke en bedre framtid*.
<https://www.statsforvalteren.no/innlandet/miljo-og-klima/naturmangfold/bli-med-a-gi-vipe-gulspurv-og-sanglerke-en-bedre-fremtid/>
- Statsforvalteren i Innlandet (2025). *Tilrettelegging for fuglar i jordbruksområde – Regionalt miljøprogram for jordbruket*.
<https://www.statsforvalteren.no/innlandet/landbruk-og-mat/miljotiltak-i-jordbruket/regional-miljo-program-for-jordbruket/tilrettelegging-av-hekke-og-beiteomrader-for-fugl/>
- Statsforvalteren i Rogaland (2025). *Nytt vipe-tilskudd i RMP*. Statsforvalteren i Rogaland, Stavanger.
<https://www.statsforvalteren.no/rogaland/landbruk-og-mat/miljotiltak/tilskot-til-miljotiltak/nytt-vipe-tilskudd-i-rmp/>
- Stueflotten, S. (2018). *Tidsskriftet «Buskskvetten» 1977–2018*. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Buskerud.
<https://www.birdlife.no/organisasjonen/fylkesavdelinger/buskerud/nyheter/?id=1656>

Ikke alle vipeunger overlever ute på jordene. Foto Håkan Billing

Denne rapporten ligger til nedlasting her:
<http://oa.birdlife.no/9490>

avdeling
Oslo og Akershus

Postboks 1041 Sentrum
0104 OSLO

Telefon 48 17 07 85
leder@oa.birdlife.no